

てしなければならぬ。Про скликання загальних зборів має бути оголошено не менш, як за 5 днів до дня проведення зборів; оголошення має містити пункти, що будуть об'єктом розгляду цих зборів, а також має відповідати встановленій статуту програмі. (Стаття 62 Цивільного кодексу Японії) [19].

У сучасному японському законодавстві зустрічаємо також випадки вживання омонімів 目的 *мокутекі* та 目的 *мокутекі* у межах однієї статті закону:

被告は、本訴の目的である請求又は防御の方法と関連する請求を目的とする場合に限り、口頭弁論の終結に至るまで、本訴の係属する裁判所に反訴を提起することができる。

Відповідач до закінчення усних дебатів сторін може подати зустрічний позов до суду, поки слухання з основного позову тривають, у випадках, коли на меті він має запит, пов'язаний зі способами захисту, або запит, об'єктом якого є основний позов. (Стаття 146 Цивільно-процесуального кодексу Японії) [14, с. 2504];

権限の定めのない代理人は、次に掲げる行為のみをする権限を有する。

1 保存行為

2 代理の目的である物又は権利の性質を変えない範囲内において、その利用又は改良を目的とする行為

Представник із невстановленими повноваженнями має повноваження лише на дії, перераховані нижче.

1. Дії зі збереження

2. Дії, що мають на меті використання або покращення прав чи предметів, які є об'єктами представлення, не змінюючи їх суті. (Стаття 103 Цивільного кодексу Японії) [19].

Подібно до полісемії омонімія, особливо в одній спеціальній підмові, у межах якої існують терміни [11, с. 7], ускладнює процес адекватного сприйняття реципієнтом. Наші спостереження показали, що у японському юридичному дискурсі у випадку вживання терміну 目的 *мокутекі* "об'єкт" прийнято додавати до лексики граматичний показник *де ару*, що вказує на намагання зробити юридичну мову більш зрозумілою [18].

Отже, ознайомившись детальніше з термінологічними одиницями японської правничої термінології, які можна розглядати як полісемічні або омонімічні, ми вважаємо, що можна запропонувати особливий підхід до розмежування омонімії й полісемії, релевантний саме у межах юридичної термінології сучасної японської мови. Оскільки семантичний критерій на практиці реалізується небездоганно, відсутні чіткі критерії, за якими значення одиниць вважається "пов'язаним" або зовсім "непов'язаним", то у випадку аналізу юридичної термінології ми пропонуємо застосовувати критерій, який ми назвали функціональним. Він спирається на функціонування термінології у тих чи інших галузях права. У випадку, коли одиниця полісемічна, як свідчать результати наших спостережень, за кожною галуззю права, у

межах якої ця одиниця може вживатися, "закріплене" те чи інше її значення. Такі одиниці, кожне зі значень яких характерне для дискурсу лише певної визначеної галузі права, ми вважаємо полісемічними. Завдяки такому розподіленню значень полісемічних термінів за галузями права частково реалізується прагнення японської юридичної термінології до моносемічності; це також запобігає зіткненню значень полісемічного терміна у межах одного контексту. Омонімією ж ми пропонуємо вважати випадки, коли два значення (а точніше, два різні слова) паралельно функціонують у межах дискурсу однієї галузі права (у нашому прикладі це функціонування у тексті одного закону та навіть однієї статті закону). У випадку омонімії прагнення юридичного дискурсу до однозначності реалізується уже вербальним шляхом, а саме вживанням відповідних показників (у нашому прикладі *де ару*). Отже, у випадку полісемантів розмежування їх значень здійснюється екстралінгвістичним шляхом, а у випадку омонімів – лінгвістичним.

Звичайно, "...проблема проведення розмежувальної лінії між багатозначністю й омонімією у лінгвістиці не вирішена, й універсальних критеріїв, що годилися б для всіх випадків розмежування омонімії й полісемії, ще не розроблено" [7, с. 16]. Однак ми зробили крок у розмежуванні цих двох явищ безпосередньо у межах юридичної термінології японської мови. Вважаємо, що у подальших дослідженнях варто звернути увагу на пошуки критеріїв розмежування омонімії й полісемії також у межах інших спеціальних підмов; можливо, запропонований нами функціональний критерій так само релевантний для інших галузевих термінологій.

1. Баланаєва О. В. Юридична термінологія: процес становлення // Право і лінгвістика. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції: ч.1. – Симферополь, 2004; 2. Богуцька М. П., Крижанська А. В., Марченко В. С., Панько Т. І., Симоненко Л. О. Склад і структура термінологічної лексики української мови. – К., 1984; 3. Большой японско-русский словарь под ред. Н. И. Конрада. – М., 1970; 4. Великий енциклопедичний юридичний словник / за редакцією акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К., 2007; 5. Виноградов В. В. Избранные труды. Исследования по русской грамматике. – М., 1975; 6. Дердї Е. Т. Словотвірні та структурно-семантичні характеристики англійських юридичних термінів. Автореф. дис. ... канд. філол. наук: Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003; 7. Корчагина Т. И. Омонимия в современном японском языке. – М., 2005; 8. Кузьменко Г. І. Омонімія: аспектологія, проблематика. Філологічна розвідка з лексикології та стилістики. – К., 2000; 9. Левицкий В. В. Семасиология. – Винница, 2006; 10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава, 2006; 11. Сулеранская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: терминологическая деятельность. – М., 2008; 12. Einführung in die germanistische Linguistik / Jörg Meibauer u.a. – Stuttgart, Weimar, 2002; 13. Wenzlaff J. Die Stabilität der politischen Sprache im Transformationsprozess beider deutschen Staaten – dargestellt an Schulbüchern zur politischen Bildung. Ein Beitrag zur Bildungsreform in den alten und neuen Bundesländern. (Materialien zur sozialwissenschaftlichen Forschung, Bd. 11). Frankfurt am Main, 1998; 14. 六法全書. 東京、1998; 15. 時間弘. 択一式受験六法. 憲法編. 東京都、2000; 16. 岩波. コンパクト六法. 東京都、1992; 17. 滝口弘光. 択一式受験六法 刑法編. 東京都、2000; 18. 栗田隆. 民事手続法の言葉. <http://civilpro.law.kansai-u.ac.jp>; 19. <http://houko.com>

Надійшла до редколегії 17.06.09

О. Кшановський, канд. філол. наук, доц.

СЛОВОЗМІННІ КАТЕГОРІЇ В СИСТЕМІ МОРФОЛОГІЧНОГО ТИПУ СУЧАСНОЇ ПЕРСЬКОЇ МОВИ

Йдеться про потребу корегування традиційного погляду на морфологічну типологію сучасної перської мови як флективно-аглютинативної. Наводяться більше двадцяти спряжених з аглютинативною технікою зв'язку морфем різнорівневих ознак, що дозволяє визначити сучасну перську мову як мову аглютинативного морфологічного типу. На основі комплексного аналізу усіх критеріїв флективності, наводяться аргументи на користь аглютинативної природи сучасної перської дієслівної словозміни.

The article dwells up the agglutinative nature of the morphology features of the modern Persian verb system and the inflectional categories in the System of Morphological Type of the Modern Persian Language. The traditional viewpoint both Iranian and European linguists on the language typology of the Modern Persian defines the Modern Persian morphology as flexible-agglutinative. Despite this the conducted analysis of the Modern Persian linguistic materials, with the aim of finding in it the traits of definite morphological type, found out more than 20 indications of different levels, bonding with agglutinative technique of morpheme connection as the constituents of lexical forms.

Дати відповідь на питання, коли саме і де саме було проведено перше зіставлення та узагальнення зіставлених мовних фактів чи то з науковою, чи то з аматорською

метою, мабуть, не є можливим. Упевнено можна стверджувати лише те, що порівняльне, в широкому розумінні, вивчення мов виникло разом з їх описовим вивченням.

Про значно важливіше місце порівняльно-типологічних студій в історії розвитку мовознавчих вчень сказано достатньо багато (див., наприклад, у [6; 28, с. 27–33]). Річ у тім, що зіставне вивчення мов не лише не протистоїть описовому мовознавству (й навіть, не відстоїть від нього), а природно доповнює його й фактично змикається з ним у головній своїй меті – розкритті природи мовних явищ [2, с. 82]. У результаті порівняння мов виявляється не лише загальне та спільне між ними, але й відмінне, специфічне, унікальне, неповторне, притаманне не усім, не більшості, а лише конкретній мові. Універсалії та унікалії утворюють практично ту межу, яка розмежовує загальне та часткове мовознавство. У сфері вивчення універсалій типологія змикається із загальним мовознавством, яке займається виявленням загальних закономірностей будови мови. У сфері вивчення унікалії вона змикається з частковим мовознавством [7, с. 45]. Власне кажучи, типологічне вивчення мов й виникло на основі їх опису, який певною мірою є недостатнім. На думку Тадеуша Мілевського, навіть за наявності спільного методу опису описове мовознавство залишається лише сукупністю окремих монографій. Такий стан не може зберігатися довго. Кожна наука прагне порівняльного синтезу, тому поруч з описовим мовознавством повинно існувати порівняльне, яке зіставляє науковим методом уже описані мови (наводиться за: [19, с. 285]). І якщо на початках типологія в лінгвістиці обмежувалася класифікацією мов – зібранням до купи усього різноманіття людських мов у кілька головних типів, то в новітній час типологія перетворюється в розділ мовознавства, метою якого є пізнання будови людської мови загалом [20, с. 3]. По суті, типологічні характеристики мови є комплексом ідіоетнічних типових мовних одиниць і правил їх уживання, що лексикалізують і граматицилізують процес вербалізації думки певною мовою [9, с. 22], що, у свою чергу, є частиною ключової проблеми сучасної теоретичної лінгвістики – методології визначення універсального та ідіоетнічного в Мові, або, точніше, меж можливого варіювання природних мов [10, с. 27].

Виходячи з вищесказаного виникає цілком закономірна необхідність визначити ті параметри, які повинні (можуть) стати визначальними в будові як Мови взагалі, так і будь-якої конкретної мови. Виявлення та пояснення набору таких параметрів (мовних явищ) здійснюється в межах двох співіснуючих підходів: **холістичного** (власне типологічного), який оперує поняттями типу мови, як системи спряжених різнорівневих елементів, пов'язаних імплікативними відношеннями, що працюють на збереження конфігурації будови певної мови (наприклад, аглютинативного морфологічного типу, номінативної синтаксичної будови та ін.), і **парціального** (характерологічного), який оперує поняттями класу мов, тобто, згідно з В. Матезіусом, профілюючими та базовими рисами певної мовної системи (наводиться за: [22, с. 18]). Обидва методи, і характерологія, і типологія, є різними етапами вивчення мови, співіснують й можуть застосовуватися в одному дослідженні [21, с. 13] (див. також: [30, с. 19–20]). Метою характерології є якомога повніше виявлення та опис особливостей мови. Метою типології є систематизація виявлених особливостей на принципах ієрархічних й парадигматичних відношень [21, с. 13, 21]. Фокус характерології скеровано на те, як створюється окремість, цілісність мовного типу, і як виявляється типова одноманітність в індивідуальній різноманітності мов, що належать до одного класу [4, с. 237]. Саме узагальнення характерологічних рис привело до відкриття принципу первинності (каузальності) та виробленню поняття "мовний тип", системи, яка самоналаштовується навколо домінуючої тенденції [22, с. 19, 20]. Крім цього, як характерологія, так і типологія досліджують однотипні за своїм характером процеси, що з достатньо високим ступенем частотності виявляються в різних мовах світу – мовні універсалії, або фреквенталії (пор. однакові визначення обох термінів у: [19, с. 301; 18, с. 53]). Це пов'язано з уже сфор-

мульованим вище головним завданням зіставного вивчення мов – з'ясуванню зрештою найзагальніших, універсальних властивостей мови [17, с. 61]. Однак, на думку дослідників, за допомогою універсалістських типологічних концепцій (морфологічна класифікація мов, імплікативні універсалії та ін.) мови світу розподіляються на дуже невелику кількість типів, через що характеристика кожної мови виявляється малоінформативною [5, с. 49]. Ця обставина спричинила інтенсивний розвиток характерологічного напрямку, яке, описуючи будь-які так звані "типологічно суттєві" (термін В. Д. Аракіна, див. [11, с. 61]), або "типологічно релевантні" (термін В. М. Солнцева, див.: [20, с. 4]), або "малі системи" (термін В. Н. Ярцевої, див.: [13, с. 13–14]) характеристик обмеженого (зазвичай двома мовами) завданнями дослідження складу мов, намагається виявити "дрібніші" типологічні подібності та розбіжності, які можуть (що не обов'язково) стати або елементами вже опрацьованого мовного типу, або нового. Таким чином, як універсалії, що описуються в термінах мовного типу, так і типологічно релевантні ознаки, що описуються в термінах мовного класу є системою константних та змінних характеристик окремої мови, а у своїй сукупності становлять частину універсального лінгвістичного набору ознак людської Мови.

На жаль, слід констатувати той факт, що достатньо велика кількість інформації в описових і практичних граматиках (а звідси, зрозуміло, й у підручниках) сучасної перської мови визначається не її реальними особливостями, а розповсюдженою звичкою авторів граматики і підручників некритично приймати на віру та переносити з граматики до граматики факти й узагальнення колег. Саме догматизм русистського лінгвістичного підходу у вивченні перської мови спричинив те, що й досі навіть у новітніх мовознавчих працях їх автори, з одного боку, відмовляють в існуванні в сучасній перській мові одним лінгвістичним категоріям (наприклад, досі не описана граматична категорія евіденціальності), з іншого ж, постулюють наявність інших, непритаманних сучасній перській мові. Так, наприклад, десятками років автори усіх відомих нам граматики говорять про флективність перського дієслова, дуже, на наш погляд, сумнівну. "Традиційність" визначення сучасної перської мови як флективно-аглютинативної спричинене, на наш погляд, не розрізненням понять морфологічної техніки зв'язку морфем (фузії, аглютинації, аналізу) та морфологічного типу мовної системи в цілому. Виходячи з уявлення мови як системи, окремі частини якої корелюють між собою, слід шукати і єдині міжрівневі параметри, які визначають певний мовний тип. Тому у розв'язанні питання про мовний тип неможливо проігнорувати проблему взаємозв'язку та взаємозалежності різних рівнів мови [24, с. 6]. У нашому дослідженні ми розуміємо **морфологічний тип** мови як ієрархічний комплекс різнорівневих (фонетичних, лексичних, словотвірних, морфологічних та синтаксичних) характеристик, що мають між собою імплікативні відношення, тобто спряжено "працюють" на збереження своєрідної структурної будови мови (пор. класичне визначення типу В. Скалічкою, як "набору граматичних характеристик, настільки близько пов'язаних одна з одною, що якщо одна з них існує в певній мові, ми очікуємо, що існує друга, третя і т. д." (наводиться за: [26, с. 43])). У сучасній лінгвістичній типології серед головних ознак типу називають неможливість існування змішаних (на кшталт флективно-аглютинативний) типів, оскільки він складається з сукупності мовних прикмет, питома вага яких (однієї й тої самої універсалії) для різних мов може бути різною [24, с. 10]. Натомість в усіх мовах світу співіснують різні морфологічні техніки. Інакше кажучи, наявність у мові певної морфологічної техніки – чи то аглютинативної, чи то флективної – не є підставою для її механічного віднесення до відповідного типу (пор. відомий приклад особливої фузійної аглютинації в індонезійській мові).

Проведений нами аналіз матеріалу сучасної перської мови на предмет лінгвістичних рис певного морфологічно-

го типу виявив більше двадцяти спряжених з аглютинативною технікою зв'язку морфем різнорівневих ознак, що дозволяє визначити сучасну перську мову як мову аглютинативного морфологічного типу. Серед фонетичних характеристик, спряжених з аглютинативною технікою, слід назвати: мінімальну кількість випадків збігу приголосних звуків (так званих кластерів) на початку та в кінці слова (такий збіг спостерігається лише в деяких нещодавно запозичених словах), бідність сучасної перської мови на дифтонги, наявність регресивного сингармонізму, фіксований наголос на останньому складі. Серед лексичних характеристик, спряжених з аглютинативною технікою, слід назвати: наявність великої кількості віддієслівних імен та дієприкметників, а також наявність особливого класу складних слів – складних дієслів. Серед словотвірних характеристик, спряжених з аглютинативною технікою, слід назвати: наявність самостійної основи-кореня, просте структурне виокремлення афікса та основи-кореня, походження афіксів від повнозначних слів, однозначність афіксів, виключна продуктивність способу словоскладання. Серед морфологічних характеристик, спряжених з аглютинативною технікою, слід назвати: відсутність поділу слів на підкласи за типами основ (відмін та дівідмін), наявність постфіксу *ra* мінімальна кількість префіксів та велика кількість суфіксів, ізолюваність та самостійність афіксів (можливість їх дистантного вживання, а також так званого групового оформлення), наявність морфологічного способу редуплікації, факультативність (необов'язковість) деяких морфологічних показників. Серед синтаксичних характеристик, спряжених з аглютинативною технікою, слід назвати: наявність твердого порядку слів у словосполученнях "означення-означуване" (постпозиція означення), кінцева позиція дієслова в реченні, існування синтаксичних прийомів інкорпорації, полісинтетизму та ізоляції, відсутність синтаксичного зв'язку узгодження. Кожен з перелічених вище лінгвістичних елементів вимагає прискіпливого аналізу в термінах лінгвістичної типології. Саме тоді кожна з цих мовних ознак сучасної перської мови розкриє свою справжню функцію. Предметом нашої розвідки є природа перської дієслівної словозміни саме в термінах лінгвістичної типології.

Найпоширенішим аргументом іраністів на користь флективності сучасної перської мови є система дієслівної словозміни (див.: [23; 16, с. 77]). Головний аргумент, який наводять граматисти на користь того, що особові афікси перського дієслова

	Однина	Множина
1 особа	– am	– im
2 особа	– i	– id
2 особа	– ad	– and

є флексіями – це їх неоднозначність, тобто суміщення в них значень особи та числа. Як відомо, в класичних аглютинативних (староаглютинативних) мовах, наприклад, у тюркських, такої систематичної нероздільності графем граматичних категорій в означеному кожної флективної морфемі словоформ не спостерігається, тобто усі афікси є однозначними. Натомість дієслівні флексії, а також флексії інших частин мови фузійних мов, наприклад, слов'янських, є багатозначними. Саме за цією ознакою автори академічних граматик, оглядових монографій, посібників та підручників з цих мов та вступу до мовознавства проводять різницю між аглютинативними та флективними мовами. Автори цих праць неправомірно спрощують реальний стан речей не лише в перській мові, але й з точки зору теорії мовознавства. Складній морфемній структурі багатьох флективних мов з їх заплутаними взаємозалежними альтернативами основи та афіксу, нерідко зумовлених складовою структурою та системою наголосу мови (див., наприклад: [28]), складній багатокласній морфемній структурі, зумовленій фонологічними типами основ, багатьох мов з безафіксною (внутрішньою) флексією (див., наприклад: [27]) в оглядових працях та навчальних посібниках

часто протиставляється структурно однорідна аглютинативна словоформа з моносемантичними суфіксами, механічним характером приєднання афіксів, прозорості членування слова на морфемі. Такий погляд на речі, на думку багатьох дослідників, давно потребує корекції. Достатньо лише згадати про ескімоські дієслівні словоформи з подвійним часом (див.: [3]), про те, як у вепській мові ті самі морфемі можуть зустрічатися двічі – один раз як словотвірні, а інший як словозмінні – в межах однієї словоформи (див.: [8]), про аглютинативні мови з елементами флексії (наприклад, мови банту), що виявляється в наявності граматично багатозначних морфем, а також можливими фузійними процесами на стику морфем, особливо глибокими на посткореневих морфемних швах (див.: [15, с. 69]).

Враховавши усе вищесказане, слід зауважити, що флективний афікс має кілька категоріальних ознак, серед яких неоднозначність є обов'язковою (див. про це: [21, с. 45–56]). Головною ознакою флективних афіксів і мов є явище **фузії**. Інакше кажучи, корінь може змінюватися у фонемному складі, наприклад, *vin пис-ав*, але *vin пиш-е*. Цього не спостерігаємо в аглютинативних мовах, зокрема в сучасній перській, оскільки головною рисою останніх є властивість непорушно зберігати морфемні межі. Саме тому термінологічно точніше було б називати флективні мови фузійними, оскільки аглютинативні названі за провідною ознакою техніки зв'язування морфем у складі словоформи. Натомість назва флективні мови стосується ознаки афіксу. А лінгвістам вже давно відомо, що в аглютинативних, наприклад, тюркських (та ширше – алтайських) мовах існують як аглютинативні афікси, так і флексії (див.: [12, с. 7 і далі]). Повертаючись до фузії, слід зауважити, що комбінаторні зміни звуків, такі як: елізія, злиття, консонантизація голосних, правило Майнхофа, закони ганда, Даля, куньяма та інші спостерігаємо в будь-яких з точки зору морфологічної типології мовах (див. вище приклад з мовами Банту). Тому не слід змішувати явище послідовної регулярної фузії основ та афіксів, наприклад, у східнослов'янських мовах, з такими фонетичними процесами на зіткненні основи та афіксу, як, наприклад, вставні звуки (виділені напівжирним шрифтом) в перській:

Khane 'дім' – *khane-gi* 'домашній' (суфікс відносних прикметників "i");

Khaste 'стомлений' – *khaste-gi* 'утома' (суфікс відносних прикметників "i");

Daneshju 'студент' – *daneshju-yan* 'студенти' (суфікс множини "an");

Sabzi 'зелень' – *sabzi-jat* 'зелень (множ.)' (суфікс множини "at") та под.

Іншою характерною ознакою флективних афіксів є їх **нестандартність**. Інакше кажучи, одну й ту саму граматичну категорію можуть передавати різні афікси, наприклад, *вони* (3 особа множини) *леж-ать*, але *вони* (та сама 3 особа множини) *пиш-уть*. Цього не спостерігаємо в аглютинативних мовах. У сучасній перській мові існує шість стандартних особових афіксів для всіх без винятку фінитних дієслівних форм.

Крім цього, в класичних фузійних мовах спостерігається широке **застосування нульових афіксів** у непрямих формах парадигми.

Важливою ознакою флективних мов є також **несамостійність основи**. Інакше кажучи, дієслівна основа (а також основи інших частин мови) ніколи не вживається самостійно, ізолювано від особових афіксів. Натомість головною характерною ознакою аглютинативних мов є самостійна основа-корінь, яка без афіксів функціонує як самостійне слово. У сучасній перській мові більшість дієслівних основ водночас є самостійними словами, наприклад: *khab-id-e-am* (*-am* – афікс першої особи однини) 'я сплю' (досл. я заснув і досі дія, тобто сон, продовжується; минулий доконаний час), *khab-id-e* (*-e* – афікс дієприкметника манулого часу) 'той, що спить, заснув' (дієприкметник

минулого часу), *khab-id* (-*id* – афікс основи минулого часу) 'він (по)спав' (простий минулий час), *khab 'son'* (чиста основа теперішнього часу, яка водночас є (віддієслівним) іменником). Загалом, тенденція сучасної перської мови вживати як самостійні слова навіть кілька десятків основ теперішнього часу неправильних дієслів (залишок від поділу дієслів на дієвідміни в давньоперській мові, флективній та синтетичній за своєю будовою), наприклад:

forush 'продаж' (від *forukhtan* 'продавати');

gozar 'прохід' (від *gozashtan* 'проходити');

shomar 'число' (від *shomordan* 'рахувати') та багато ін., свідчить про перебудову сучасної перської мови під аглютинативний морфологічний тип.

Нарешті слід сказати про ознаку **неоднозначності** (синтетосемії, або 'складнозначності') флективних афіксів та однозначності (гапелосемії 'простозначності') аглютинативних. Як показують результати ретельного обстеження аглютинативних мов характеристика однозначності аглютинативних афіксів не є універсальною (дет. про це див: [21, с. 45–56]). В аглютинативних мовах афікси також можуть бути неоднозначними, але (!) природа і походження аглютинативних афіксів суттєво відрізняється від природи і походження флексій. У флективних мовах багатозначність афіксів є, як правило, результатом сходження різних граматичних значень у межах системи певної мови в одному афіксі. Натомість в аглютинативних мовах багатозначність афікса є, як правило, результатом багатозначності того елемента, від якого походить афікс. Слід зауважити, що процес походження граматичних елементів від самостійних слів – це єдиний процес для всіх мов. Як зауважує відомий тюрколог А. М. Кононов, слово- та формотворчі афікси утворюються двома способами: фузією двох та більше афіксів (див., наприклад: [1; 12, с. 5 і далі]) та перетворенням самостійного слова в афікс (див., наприклад: [14; 12, с. 5 і далі]). Обидва ці способи добре відомі типологічно різним мовам [12, с. 17]. Так, у багатьох аглютинативних мовах багатозначні афікси особи походять від відповідних особових займенників і тому їх багатозначність є результатом збереження багатозначності цих займенників (пор., наприклад, перські енклітичні займенники). Наприклад, синкретичне значення особи та числа дієслівних афіксів простого минулого часу в сучасній перській мові походить від середньоперського дієслова *h* 'бути', яке виступало в ролі допоміжного у творенні минулого часу неперехідних дієслів [25, с. 166], наприклад:

сер.-пер. *raft hem* (суч.-пер. *raft-am* 'я пішов');

сер.-пер. *raft he* (суч.-пер. *raft-i* 'ти пішов');

сер.-пер. *raft* (суч.-пер. *raft* 'він пішов');

сер.-пер. *raft hem* (суч.-пер. *raft-im* 'ми пішли');

сер.-пер. *raft hed* (суч.-пер. *raft-id* 'ви пішли');

сер.-пер. *raft hend* (суч.-пер. *raft-and* 'вони пішли').

Таким чином, результати проведеного побіжного аналізу дають більше підстав зараховувати сучасну перську мову до мов аглютинативного типу, ніж до флективних (хоча функціональний та імплікативний зв'язок різнорівневих мовних елементів спряжених з аглютинативною технікою вимагає подальших досліджень). На нашу думку,

наявність інформації лінгвотипологічного змісту в підручниках сучасної перської мови, яка дозволяла б україномовному учневі провести правильні паралелі з рідною мовою, є необхідною (зрозуміло, що способи представлення такої інформації вимагають окремих досліджень).

1. Азербеев Э. Г. К происхождению порядковых числительных в тюркских языках // Вопросы языкознания. – 1982. – № 4; 2. Блох М. Я. Всеобщее и особенное при сопоставительном изучении языков // Сопоставительная лингвистика и обучение неродному языку / Отв. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Наука, 1987; 3. Вахтин Н. Б. Словоизменительная морфема и грамматическая категория: эскимосские формы с двойным временем // Известия РАН. Сер. Лия. – 1994. – Том 53. – № 3; 4. Виноградов В. А. Методы типологии // Общее языкознание. Методы лингвистических исследований. – М.: Наука, 1973; 5. Герценберг Л. Г., Нерознак В. П. Сопоставительное исследование языков как аспект дифференциальной лингвистики // Типологические черты языка в контрастном аспекте. Сб. научн. тр. / Под ред. А. Я. Банкава. – Рига: РГУ им. П. Стучки, 1988; 6. Герценберг Л., Юсуфджанова Ж. М. О методе сопоставительного изучения языков // Теория языка. Англистика. Кельтология / Отв. ред. М. П. Алексеев. – М.: Наука, 1976; 7. Исабеков С. Е. О роли внутри- и межъязыкового сопоставления в лингвистике // Сравнительно-сопоставительное изучение языков и интерференция. Сб. научн. тр. – Алма-Ата: КГУ, 1989; 8. Иткин И. Б. Два показателя числа в вепьских адъективных словоформах // Известия РАН. Сер. Лия. – 1994. – Том 53. – № 3; 9. Кибрик А. Е. Как или Почему? (Об основном вопросе типологии) // Типология и грамматика. – М.: "Наука" Главная редакция восточной литературы, 1990; 10. Кибрик А. Е. Константы и переменные языка. – СПб.: Алетейя, 2005. – 720 с.; 11. Конецкая В. П., Резвцова М. Д., Головин В. А. О сопоставительном-типологическом исследовании профессора В. Д. Аракина и его школы // Сопоставительно-семантическое исследование германских и славянских языков. Межв. сб. научн. тр. – Куйбышев: КГПИ, 1985; 12. Кононов А. Н. О природе тюркской агглютинации // Вопросы языкознания. – 1976. – № 4; 13. Кубарев Е. М. О методике сопоставительного анализа понятийно-грамматических денотативно-коннотативных категорий (На основе сравнения художественных текстов и их переводов) // Сопоставительный лингвистический анализ. Межв. сб. научн. тр. – Куйбышев: КГПИ, 1985. – Т. 240; 14. Кузнецов П. И. О происхождении тюркских падежных аффиксов // Вопросы языкознания. – 1994. – № 2; 15. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990; 16. Мошало В. В. Персидский язык // Языки мира: Иранские языки. I. Юго-западные иранские языки. – М.: Индрик, 1997; 17. Семеник Н. Н. О функциональном аспекте типологического изучения германских языков // Типология германских литературных языков / Отв. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Наука, 1976; 18. Серебренников Б. А. Вероятностные обоснования в компаративистике. – М.: Наука, 1974. – 352 с.; 19. Серебренников Б. А. О материалистическом подходе к явлениям языка. – М.: Наука, 1983. – 318 с.; 20. Солнцев В. М. Лингвистическая типология и общая теория типологии (Предисловие) // Лингвистическая типология / Отв. ред. В. М. Солнцев, И. Ф. Вардуть. – М.: Наука, 1985; 21. Солнцева Н. В. Проблемы типологии изолирующих языков. – М.: Наука, 1985. – 253 с.; 22. Степанов Ю. С. Изменчивый "образ языка" в науке XX века // Язык и наука конца 20 века / Под ред. Ю. С. Степанова. – М.: Ин-т языка РАН, 1995; 23. Эдельман Д. И. Иранские языки // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – С. 200; 24. Ярцева В. Н. К определению понятия "языковой тип" // Лингвистическая типология / Отв. ред. В. М. Солнцев, И. Ф. Вардуть. – М.: Наука, 1985; 25. *Abolghassemi M. Tarikhe zaban-e farsi*. – Tehran: SAMT, 1380 (2001). – 320 s.; 26. *Croft W. Typology and Universals*. – Cambridge University Press. – 1990. – 311 p.; 27. *Enger H. O. A possible constraint on non-affixal inflection* // *Lingua*. – 2004. – № 114; 28. *Kiparsky P. Finnish Noun Inflection* // *Generative Approaches to Finnic and Saami Linguistics / Diane Nelson and Satu Manninen (eds.)*. – CSLI Publications, 2003; 29. *Ramat P. Typological Comparison: Towards a historical Perspective* // *Approches to language Typology / eds. by Masayoshi Shibatani, Theodora Bynon*. – Oxford University Press, 1995. – 381 p. – PP. 27–48; 30. *Shibatani M., Bynon Th. Approches to language Typology: Consensus* // *Approches to language Typology / eds. by Masayoshi Shibatani, Theodora Bynon*. – Oxford University Press, 1995. – 381 p. – PP. 1–25.

Надійшло до редколегії 24.06.09

А. Рижков, канд. філол. наук, асист.

СЛОВОТВІРНІ МОДЕЛІ ДВОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ-КОМПОЗИТІВ ГАЛУЗІ ПРАВА КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто питання виділення словотвірних моделей, що лежать в основі утворення двокомпонентних термінів права в корейській мові. Досліджені терміни належать до сино-корейського пласту лексики, тож робота спирається на теоретичні здобутки не тільки лінгвістичної корейстики, а й китаїстики. Розкрито як семантичну структуру термінів, так і характер відносин між їхніми складниками (морфосилабемами).

The article deals with the issue of word-formation patterns (models) which underlie the creation of two-component legal terms in Korean language. The analyzed terms belong to Sino-Korean lexical stratum, so the article rests upon the theoretical achievements of linguistic Koreanology and Sinology. Both the semantic structure of terms in focus as well as the interrelations between its components (morpho-syllables) has been revealed.